

ПРИЛАГАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ НА ПОЛИТИКАТА НА ЕС ПРИ ПРЕВОЗА НА ОПАСНИ ТОВАРИ С ЖП ТРАНСПОРТ

Борис ГАЛЕВ, Петя ХРИСТОВА

Railstar@abv.bg, phristova@mt.government.bg

доц. д-р инж Борис Галев, ВТУТ. Каблешков, София, ул. Гео Милев 158, България, старши експерт Петя Христова, ИА "Железопътна администрация" – МТ

Резюме: Статията структурира и разглежда като цяло прилаганата в Република България политика при превода на опасни товари с железопътен транспорт.

Нормативната уредба на ЕС относно превода на опасни товари с железопътен транспорт е изключително обемиста и сложна и включва редица Директиви, Регламенти, Решения и препоръки. В Република България техните изисквания са транспонирани в Наредба № 46 за жп превоз на опасни товари.

Разгледани са общо европейските изисквания за сигурност и безопасност при превозите на опасни товари с железопътен транспорт, ролята на консултанта по сигурността, набелязани са основните насоки за усъвършенстване на дейността по прилагането на политиката на ЕС в областта на тези превози у нас.

Ключови думи: опасни, товари, железопътни, превози, държави-членки, европейски, директиви, решения, препоръки, сигурност, роля, консултант по сигурността.

I. Транспортна политика и нормативна уредба на ЕС

Общата транспортна политика на ЕС е един от основните елементи на Европейското икономическо пространство и на нейния пазар. Рамката за прилагане на тази политика е обект на отделна глава, посветена на транспорта. Член 71 от нея (във Римския договор) касае въпросите, свързани с превода на опасни товари.

Количеството опасни товари, превозвани по железопътната мрежа през последните години нараства неимоверно. Като резултат от това се увеличават и рисковете от възникване на инциденти свързани с тях. Поради този факт следва да се приемат мерки, осигуряващи извършването на тези превози по възможно най-безопасен и сигурен начин. С разпоредбите на Директивите, относно превода на опасни товари с железопътен транспорт, Европейската Общност спазва поетите от нея и задължения, по реда определен в План 21 на Конференцията на

ЮНЕСКО, м. юни 1992 г. в Рио де Жанейро, насочени към хармонизиране на системите за класификации на опасните вещества.

Всички Държави-членки на ЕС са Договарящи се Страни по Конвенцията за Международни Превози по Железопътната Мрежа (COTIF). Правилникът за международен железопътен превоз на опасни товари (RID) въвежда единни правила за безопасен международен превоз на опасни стоки. Тези правила следва да разширят приложението си така, че да обхванат и вътрешния превоз (както е и у нас), за да се хармонизират в цялата Общност условията, при които се превозват опасните товари и да се гарантира функционирането на общия пазар на железопътните превози.

Европейският Парламент и Съветът на ЕС издават редица Директиви, свързани с превода на опасни товари с железопътен транспорт, разпоредбите на които не се прилагат спрямо превода на опасни товари при някои изключителни обстоятелства, свързани с вида

използвани превозни средства или съдове, или с ограниченото естество на предприетия превоз.

Хармонизирането на условията, отнасящи се до вътрешния превоз на опасни товари, не бива да възпрепятства вземането под внимание на някои специфични национални обстоятелства. За целта за да могат да се справят с необичайни и изключителни ситуации, държавите-членки имат правото да издават индивидуални разрешителни за превоз на опасни товари на територията си, който се забранява от RID и/или съществуващите директиви. При разработване на новата Директива е осигурена на държавите-членки възможността за определени времеви изключения от правилата, тъй наречените дерогации, при ясно определени условия. Тези дерогации следва да бъдат изброени в новата Директива за превоз на опасни товари като „национални дерогации“.

Като се има предвид високият ръст на инвестициите, които трябва да се направят в този отрасъл, на държавите-членки е позволено временно да запазят някои специфични национални разпоредби, отнасящи се до изискванията към конструирането на превозните средства или съоръжения. На държавите-членки също така се позволява да запазят и разработят разпоредби за железопътния превоз на опасни товари между държави-членки и държави, които са договарящи се страни към Организацията за сътрудничество между железниците (OSJD), докато не се хармонизират правилата. В срок от 10 години след влизането в сила на новата Директива за превоз на опасни товари, Европейската Комисия следва да подложи на оценка последиците от тези разпоредби и ако е необходимо, да внесе подходящи предложения.

Приложенията към Директивите относно превоза на опасни товари следва бързо да се адаптират към научно-техническия прогрес, включително и към разработваните нови технологии за следене и проследяване, като по-специално се вземат под внимание новите разпоредби, включвани в RID. Тези изменения и съответните адаптации на приложенията следва да влизат в сила едновременно. Комисията от своя страна е приела предложението на Комитета за превоз на опасни товари към ЕК да осигурява

финансова подкрепа на държавите-членки за превода на RID и промените в него на официалния им език.

На превозни средства, регистрирани в трети страни, е позволено да извършват международен превоз на опасни товари на териториите на държавите-членки, при условие, че се спазват разпоредбите на RID и на съществуващите Директиви, касаещи превоза на опасни товари с железопътен транспорт.

Нормативната уредба, касаеща превоза на опасни товари с ж.п. транспорт на територията на държавите-членки на ЕС е показана на Таблица 1.

II. Институции, свързани с превоза на опасни товари с ж.п. транспорт

На Общностно ниво на първо място стои Икономическата комисия на Европа към Организацията на обединените нации (ИКЕ на ООН), която прави измененията в Правилника за превоз на опасни товари по железен път RID, следвана от Европейския Парламент и Съвета, Европейската Комисия (ЕК), Комитета за превоз на опасни товари към ЕК (TDG Комитет) и Европейска Железопътна Агенция към ЕК (ERA).

За Република България основна роля играят постоянното представителство на Република България в Брюксел, следвано от ИА „Железопътна администрация“ към Министерство на Транспорта, Дирекция „Безопасност, технически надзор, здравословни и безопасни условия на труд“ към МТ, превозвачите „БДЖ“ - ЕАД, „БЖК“ АД и „БУЛМАРКЕТ-ДМ“ ООД, НК „ЖИ“, Национална служба „Полиция“ (Транспортна полиция), Национална служба „Пожарна безопасност и защита на населението“, ИА „Инспекция по труда“ към Министерство на труда и социалната политика, Национална служба „Гражданска защита“, Агенция за ядрено регулиране, ИА „Околна среда“ и др.

III. Роля на ИА „Железопътна администрация“ по отношение превоза на опасни товари с жп транспорт

➤ Разработва и предлага на Министъра на транспорта проект на нормативни актове в областта на превоза на опасни товари с жп транспорт;

➤ Предлага на Министъра на транспорта за одобряване мерки за предотвратяване и преодоляване на последиците от аварии, свързани с превоза и/или товаро-разтоварни дейности на опасни товари;

**Нормативна уредба, касаеща превоза на опасни товари с ж.п. транспорт
на територията на държавите-членки на ЕС**

Таблица 1

Правилници	Директиви	Решения	Република България
"RID"- правилник, определящ изискванията за международен жп превоз на опасни товари, упоменати в приложение на Притурка С към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF).	Директива 96/49/ЕС от 23 юли 1996 г. сближава законодателствата на страните-членки на ЕС при превоза на опасни товари по железопътната мрежа;	Решение 2005/180/ЕС на Комисията от 4 май 2005 г. оторизиращо страните членки на ЕС да приемат дерогации в съответствие с Директива 96/49/ЕС от 23 юли 1996 г. относно сближаване на законодателствата на страните членки на ЕС при превоза на опасни товари по железопътната мрежа;	ЗАКОН за железопътния транспорт Обн., ДВ, бр. 97 от 28.11.2000 г., изм., бр. 108 от 29.12.2006 г.,
"СІМ" - Единен правилник за договаряне на международен железопътен превоз на товари, включен като Притурка В към Конвенцията за международни железопътни превози (COTIF), вкл. всичките изменения.	Директива 96/35/ЕС от 3 юни 1996 г. относно назначаването и професионалната квалификация на консултантите по безопасността на автомобилния, железопътния и вътрешна водния превоз на опасни товари;	Решение 2005/777/ЕС на Комисията от 13 октомври 2005г. изменящо Решение 2005/180/ЕС, оторизиращо страните-членки на ЕС да приемат дерогации в съответствие с Директива 96/49/ЕС от 23 юли 1996 г. относно сближаване на законодателствата на страните-членки на ЕС при превоза на опасни товари по железопътната мрежа;	НАРЕДБА № 46/30.11.2001г. за железопътен превоз на опасни товари Издадена от министъра на транспорта и съобщенията, обн. ДВбр.107/11.12.2001 г.изм. и доп. бр. 63/03.08.2007г., транспонираща гореупоменатите Директиви.
Приложение II на СМГС – Съглашение за международни жп превози на товари на страните членки на Организацията за сътрудничество на железниците (ОСЖД)	<p>Директива 2000/18/ЕС от 17 април 2000 г. относно минималните изпитни изисквания за консултантите по безопасност при превоз на опасни товари с автомобилен, железопътен или вътрешно воден транспорт;</p> <p>Директива 2000/62/ЕС от 10 октомври 2000 г. за изменение на Директива на Съвета 96/49/ЕС за сближаване на законите на държавите-членки във връзка с транспорта на опасни товари по релсов път;</p> <p>Директива 96/87/ЕС от 13 декември 1996 г. адаптираща към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 1999/48/ЕС от 21 май 1999 г. адаптираща за втори път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 2001/6/ЕС от 29 януари 2001 г. адаптираща за трети път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 2003/29/ЕС от 7 април 2003 г. адаптираща за четвърти път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 2004/89/ЕС от 13 септември 2004 г. адаптираща за пети път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 2004/110/ЕС от 9 декември 2004 г. адаптираща за шести път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p> <p>Директива 2006/90/ЕС от 3 ноември 2006 г. адаптираща за седми път към техническия прогрес Директива на Съвета 96/49/ЕО;</p>	<p>Решения на Комитета към ИКЕ на ООН;</p> <p>Препоръки на Европейската железопътна агенция (ERA).</p>	

➤ Контролира дейността в областта на железопътния транспорт, свързана с превоза и/или товаро-разтоварните дейности на опасни товари;

➤ Изпълнява функциите на регулаторен орган (Компетентен орган по RID) в превоза на опасни товари с жп транспорт за територията на Република България;

➤ Издава удостоверения по образец на ЕС на консултанти по сигурността на превозите на опасни товари с жп транспорт, след успешно издържан изпит пред комисия, назначена от изпълнителният директор на ИА „ЖА“;

➤ Участва в Заседанията на Комитета по превоз на опасни товари към Европейската Комисия и в годишното съвещание по превоз на опасни товари с жп транспорт на ОСЖД.

Като национален орган по безопасността в жп транспорт и компетентен орган за България по RID, Изпълнителна агенция „Железопътна администрация“ установява национални стандарти за безопасност при превоз на опасни товари на нивото на международните стандарти, определени в Конвенцията за международни превози с железопътен транспорт (COTIF). ИА „ЖА“ транспонира всички технически правила и участва в създаването на единни правила на Общностно ниво за всички превози на опасни товари на територията на ЕС, както и в опростяване на приложението на предписанията и намаляване на бюрократичните и организационни пречки, опростяване на процедурите и облекчаване работата на транспортните оператори. Крайната цел е минимизиране на разходите, свързани с превозите и обработката на опасни товари, ускоряване на обработката и доставките до получателите и увеличение на обемите на превозите с комбинирани технологии при превоза на опасни товари.

IV. Консултант по сигурността на превозите на опасни товари с жп транспорт

Всяко физическо или юридическо лице, чиято дейност включва превоз и/или свързаните с него товаро-разтоварни дейности на опасни товари с железопътен транспорт, е длъжно да ползва един или повече консултанти по сигурността, чиято задача е да съдействуват за предотвратяване и избягване на присъщите за този вид дейност опасности за хора, имущество и околната среда.

Консултант по сигурността при превоз на опасни товари е лице, работещо по трудов или граждански договор, или ръководител на предприятие, или лице с други задължения в предприятието, или лице, което не е пряко наето от това предприятие, чиято роля е да изпълнява задачите и функциите, определени в Приложение I на Директива 96/35/ЕО (транспонирани в Наредба № 46 за железопътен превоз на опасни товари), и което притежава удостоверение за завършен курс за консултант по сигурността. Консултантът трябва да притежава познания относно опасностите, присъщи на превоза на опасни товари, законите, подзаконовите нормативни актове и административните правила, приложими по отношение на съответните видове превоз с жп транспорт.

Консултанти по сигурността на превозите на опасни товари се назначават в държавите-членки на ЕС след 1^{ви} януари 2000 г., а в Република България – от 21^{ви} август 2002 г. с приемането на Закона за железопътния транспорт (ЗЖТ) и Наредба № 46 от 30.11.2001 г. за железопътен превоз на опасни товари, която регламентира условията и реда за превоз на опасни товари, назначаването и професионалната квалификация на консултантите по сигурността на превозите на опасни товари, изискванията към превозните документи и издаването им. До 15 септември 2007 г. в Република България са обучени 151 консултанти (вкл. 2 от друга страна от ЕС - Гърция) по сигурността при превозите на опасни товари с жп транспорт – ръководители на различни нива (вкл. ръководители на АД, ООД, жп инспекция, централно поделение и поделение на БДЖ), експерти и специалисти в държавни агенции и търговски дружества: превозвачи, транспортно-строителни фирми, НК „ЖИ“, спедиторски фирми, промишлени компании, пристанищни комплекси и др., като сред тях има и чуждестранни (TERNA) или дъщерни фирми на чуждестранни фирми (напр. на DB, Shenker, Militzer&Munch). 11 от тези консултанти изпълняват задълженията си вече втори 5-годишен период.

V. Състояние на превоза на опасни товари с ж.п. транспорт

Към момента лицензираните у нас от ИА „ЖА“ жп превозвачи „БДЖ“ ЕАД, „БЖК“ АД и „БУЛМАРКЕТ-ДМ“ ООД осъществяват превоз на опасни товари по линиите на НК „ЖИ“ и в международно съобщение, съгласно

разпоредбите на RID. Прогнозите, направени от ЕС през м. Декември 2006 г. сочат, че след присъединяването на България и Румъния в ЕС, превозът на товари се очаква да нарасне с около 25%, а превозът на опасни товари – с около 30%.

Състоянието на превода на опасни товари за периода 2005 г. на територията на държавите-членки на ЕС е систематизирано в Таблица 2.

Състояние на превода на опасни товари на територията на държавите-членки на ЕС

Таблица 2

Вид транспорт	Транспорт (Милиард тон/км)		Международни превози (Милиард тон/км)	
	Товари общо	Опасни товари	Товари общо	Опасни товари
по шосе	1100	64	990	58
по жп	218	28	131	19
по вътрешно-водни пътища	99	19	29	6
общо	1417	111	1150	84

V. Бъдещи действия и очакван резултат

(заложен е принципът за справедливи и равни възможности за всички)

До края на 2007 г. предстои приемането на Нова Директива за превоз на опасни товари по шосе, **железен път** и вътрешно-водни пътища. Разпоредбите на новата Директива за превоз на опасни товари:

1. касаят превода на опасни товари по железен път за Държави-членки на ЕС, които имат изградена железопътна система на тяхна територия, а ако нямат, тези Държави-членки следва да бъдат освободени, доколкото не притежават железопътна система, от задължението да въведат и прилагат настоящата директива в националните си законодателства; Тези разпоредби не следва да се прилагат от Държави-членки, които нямат изградена железопътна система на тяхна територия;

2. декларират правото на всяка Държава-членка да въвежда на своята територия, според необходимостта, свои специфични изисквания по отношение на безопасността на превозите на опасни товари при вътрешно и международно съобщение: за превоз на опасни товари, осъществяван с вагони, които не са включени в новата директива; изисквания за ползване на определен маршрут

или начини на превоз; специфични правила за превоз на опасни товари в пътнически влакове;

Пред Република България предстои разработване на програма за превоз на опасни товари с жп транспорт - към настоящият момент Финландия е единствената държава-членка на ЕС, която е разработила стратегия за превоз на опасни товари и тя е в действие.

Превозите на опасните товари заемат значително място в общия обем товарни превози, както във вътрешно, така и в международно съобщение. По условията за опасни товари се превозват различни видове стоки, но основен дял имат нефтопродуктите, киселините и изкуствените торове.

Развитието на бизнеса и съответно транспорта на опасни товари с железопътен транспорт и комбинирани превози в Република България, предполага възникване на трудности и искания, които към настоящият момент не могат да се предвидят и ще трябва да се поставят за решаване в бъдеще. В момента се разработва Програма за превоз на опасни товари с железопътен транспорт и комбинирани превози в Република България от консултативен съвет на държавни администрации, експерти и браншови представители на бизнеса. В Програмата ще бъдат анализирани извършващите се превози на всички видове опасни товари. Резултатите от Програмата и анализа може да поставят въпроси, за които следва да се искат дерогации на по късен етап.

В практиката, един вид опасен товар може да се приема за превоз от един вид транспорт, но да не се приема за превоз от друг вид транспорт (например: вещества, които в съприкосновение с вода създават възпламеними газове може да се приемат за превоз от автомобилния и железопътния транспорт, но да не се приемат за превоз от морския и речния транспорт. Също така флаконите с дезодоранти не се възприемат за опасни товари в железопътния и автомобилния транспорт, но във въздушния се третират като опасни товари). Поради тази причина, развитието на превода на опасни товари е преди всичко бизнес, тясно свързан с индустрията. Правителствата на всички държави-членки на ЕС играят важна роля в създаването на подходящи условия за осъществяване превода на опасни товари по железопътната инфраструктура. Република България също.

Основните насоки за усъвършенстване на дейността по прилагането у нас на политиката на ЕС в областта на превозите на опасни товари с железопътен транспорт са следните:

1) Разработване и утвърждаване на Стратегия за развитие на превозите на опасни товари с железопътен транспорт у нас.

2) Хармонизиране на нормативната база за превозите на опасни товари с железопътен транспорт у нас с отчитане постановките на Новата Директива за превоз на опасни товари.

3) Усъвършенстване на реализацията на превозите на опасни товари с железопътен транспорт на територията на Република България с използване на последните новости в международния правилник RID, в сила от 1.01.2007 г.

4) Пълно окомплектоване на системата на железопътния транспорт и промишлените предприятия у нас с необходимия на брой консултанти по сигурността при превозите на опасни товари с железопътен транспорт.

5) Разработване и внедряване на система за наблюдение и управление на превозите на опасни товари с железопътен транспорт на територията на Република България.

6) Разработване и утвърждаване на система от правила за пълно прилагане у нас на изискванията на ЕС, вкл. RID, с цел повишаване на сигурността при тези превози.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] RID – Правилник за превоз на опасни товари по железен път, в сила от 1 януари 2007 г.

[2] Нова Директива за превоз на опасни товари по шосе, железен път и вътрешноводни пътища, представена от ЕК – м. август 2007 г., в процедура по приемане

[3] Директива 96/49/ЕС от 23 юли 1996г. сближаваща законодателствата на страните-членки на ЕС при превоза на опасни товари по железопътната мрежа;

[4] Наредба № 46 за железопътен превоз на опасни товари

APPLICATION OF THE EU POLICY IN REPUBLIC OF BULGARIA FOR THE RAILWAY TRANSPORT OF DANGEROUS GOODS

Boris Galev, Petya Hristova

*University of Transport T, Kableshkov Sofia, 158 Geo Milev str., Bulgaria,
"Railway Administration" Executive Agency - Ministry of Transport of Republic of Bulgaria*

Abstract: *The article structures and scrutinizes as a common the applicable EU policy in Republic of Bulgaria for the railway transport of dangerous goods.*

The EU Legislation for the railway transport of dangerous goods is extremely voluminous and complex and it enlist a series of Directives, Regulations, Decisions and Recommendations. The requirements of the above mentioned normative are transported in Ordinance 46 for railway transport of dangerous goods.

The article examines the EU requirements for the security and safety of railway transport of dangerous goods as a whole, the role of the safety advisor, and the common views for refinements according the application of EU policy in the field of such kind of transport in our country.

Key words: *dangerous, goods, railway, transport, member-states, European, directives, decisions, recommendations, security, role, safety advisor.*